Minister Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.3.2.2026
Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pani
Małgorzata Kidawa - Błońska
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałkini,

w związku z oświadczeniem złożonym przez Panią Senatorkę Annę Górską 9 stycznia 2026 r., w sprawie wskazania możliwości finansowania ŚDS w formule współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Na wstępie należy wskazać, że zgodnie z art. 18 ust. 1 pkt 5 i art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2025 r. poz. 1214, z późn. zm.) prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej gminom i powiatom. Oznacza to, że działania w tym zakresie są w pełni finansowane z budżetu państwa, a środki na ich realizację przekazywane gminom i powiatom za pośrednictwem wojewodów.

Jednostka samorządu terytorialnego (JST) prowadząca na podstawie wskazanych przepisów środowiskowy dom samopomocy może robić to samodzielnie lub, na podstawie art. 25 ustawy o pomocy społecznej, zlecić realizację tego zadania – należącego do zakresu pomocy społecznej - organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2025 r. poz. 1338) oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 tego aktu, które prowadzą działalność w zakresie pomocy społecznej. Warunkiem zlecenia realizacji takiego zadania jest, na podstawie art. 25 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej, uprzednie przeprowadzenie konkursu ofert w celu wyłonienia organizacji, która będzie ośrodek wsparcia prowadzić.

JST prowadząca środowiskowy dom samopomocy, która zdecydowała się na podstawie art. 25 ustawy o pomocy społecznej zlecić realizację tego zadania organizacji pozarządowej bądź podmiotowi wymienionemu w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie może w każdej chwili, na podstawie tego samego przepisu ustawy o pomocy społecznej, rozwiązać zawartą w tym celu umowę - zawłaszcza w razie stwierdzenia nieprawidłowości lub niespełnienia oczekiwań związanych z wypełnianiem jej warunków.

Trzeba podkreślić, że tworzenie środowiskowego domu samopomocy w budynku lub lokalu należącym do konkretnej organizacji lub podmiotu, któremu później jednostka samorządu terytorialnego zleci prowadzenie tego ośrodka, wiązałoby się z koniecznością wstępnego, pozakonkursowego wskazania podmiotu znajdującego się w posiadaniu danego budynku lub pomieszczenia jako tego, który będzie ośrodek prowadził, co jest niezgodne z treścią przywołanego art. 25 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej.

Należy mieć również na względzie, że tworzenie środowiskowego domu samopomocy wiąże się często z koniecznością poniesienia nakładów finansowych wynikających z potrzeby dostosowania budynku, w którym ośrodek będzie funkcjonował do standardów określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz.U. z 2020 r. poz. 249). Udzielanie

tel. 222-500-108
info@mrpips.gov.pl
https://www.gov.pl/web/rodzina
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

dotacji z rezerwy celowej przeznaczonej na rozwój ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi z zamiarem inwestowania jej w majątek podmiotu niepublicznego bez gwarancji, że w kolejnych latach ośrodek będzie prowadziła ta sama organizacja (zlecenie zadania realizowane jest na podstawie umowy podpisywanej na czas określony - jej zakończenie wiąże się z koniecznością ponownego ogłoszenia konkursu) jest niezgodne z zasadą racjonalnego i celowego wydatkowania środków publicznych.

Istotne znaczenie ma też sam mechanizm tworzenia ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Rozwijanie sieci takich placówek, w tym m. in. tworzenie nowych środowiskowych domów samopomocy, finansowane jest z rezerwy celowej budżetu państwa rozdysponowywanej co roku. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej każdorazowo określa priorytety dotyczące podziału tych środków. Jako, że prowadzenie ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi (w tym środowiskowych domów samopomocy) jest zadaniem zleconym gminom i powiatom, o przyznanie na ten cel dotacji z rezerwy celowej budżetu państwa ubiegać się mogą wyłącznie jednostki samorządu terytorialnego, a wniosek w tej sprawie powinien być kierowany do właściwego wojewody, który oceni jego zasadność[1] (wojewoda dokonuje diagnozy potrzeb w zakresie sieci ośrodków wsparcia na swoim terenie i określa, czy dostępna infrastruktura zabezpiecza faktyczne potrzeby mieszkańców).

Decyzja o utworzeniu nowego ośrodka i sfinansowaniu jego bieżącej działalności pociąga za sobą skutki finansowe dla budżetu państwa na następne lata. Z tego powodu rozwijanie sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi oparte jest przede wszystkim na faktycznych potrzebach wskazanych przez wojewodów i następuje wyłącznie za ich zgodą. W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku wojewoda sporządza zbiorcze zapotrzebowanie z województwa i przekazuje je do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w celu dalszego rozpatrzenia i dokonania ostatecznego podziału środków. Wojewodowie co roku dokonują weryfikacji wniosków o środki z rezerwy celowej budżetu państwa na rozwijanie sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, ponieważ to do nich spływa pełna dokumentacja i na nich spoczywa zadanie nadzorcze wynikające z art. 22 ust. 1 i 8 ustawy o pomocy społecznej.

Problem własności budynków lub lokali przeznaczanych na ośrodki był już przez Kierownictwo Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej podejmowany podczas rozmów z wojewodami, które prowadzono w latach ubiegłych. W roku bieżącym wojewodowie zwrócili się do Ministra o przekazanie wytycznych dotyczących weryfikacji wniosków, co mogło przyczynić się do powstania wrażenia, że kwestię poruszono po raz pierwszy.

W ostatnich latach Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie udzielał finansowania jednostkom samorządu terytorialnego, jeśli z wniosku wojewody wnikało, że środowiskowy dom samopomocy będzie prowadzony przez z góry określoną organizację bądź tym bardziej jeśli wskazywano, że budynek, który ma zostać zaadaptowany na ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, jest własnością tejże organizacji.

[1] Zgodnie z art. 22 ust. 1 i 8 ustawy o pomocy społecznej ustalanie sposobu wykonywania zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz nadzór nad realizacją zadań samorządu gminnego, powiatowego i województwa, w tym nad jakością działania jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz jakością usług, dla których minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określił standardy, należy do wojewody.

Pragnę podkreślić, że Kierownictwo Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej ma świadomość faktu, że wkład organizacji pozarządowych w świadczenie wsparcia osobom z zaburzeniami psychicznymi, także w ramach pomocy społecznej, jest trudny do przecenienia. Podkreślić jednak trzeba, że w przypadku środowiskowych domów samopomocy organizacja pozarządowa nie podejmuje decyzji o utworzeniu danej jednostki - może ona jedynie podjąć się jej prowadzenia na zlecenie samorządu, po wygraniu stosownego konkursu. Utworzenie środowiskowego domu samopomocy wymaga każdorazowo inicjatywy właściwego samorządu, która jest podejmowana po rzetelnej diagnozie lokalnych potrzeb w tym zakresie. Niezbędna jest też pozytywna ocena wniosku o utworzenie takiej jednostki przez wojewodę oraz przyznanie na ten cel środków rezerwy celowej budżetu państwa przez ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego.

Opisany mechanizm gwarantuje stabilność realizacji zadania i zapewnia równy dostęp do świadczeń wszystkim potrzebującym mieszkańcom danego obszaru, a przede wszystkim jest zgodny z przepisami ustawy o finansach publicznych i z jej zasadami.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Katarzyna Nowakowska
Podsekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/